

Ne napusti me
u starosti

Svjetski dan
djedova, baka
i starijih osoba
2024.

usp. Ps 71,9

Kip Rute i njezine ostarjele svekrve Naomi

Poruka pape Franje
za Četvrti svjetski dan djedova, baka i starijih osoba
28. srpnja 2024.

PORUKA PAPE FRANJE
ZA ČETVRTI SVJETSKI DAN DJEDOVA, BAKA I STARIJIH OSOBA
28. srpnja 2024.

»Ne napusti me u starosti« (usp. Ps 71, 9)

Draga braćo i sestre!

Bog ne napušta svoje djece, nikada. Ni u poodmaklim godinama i kad tjelesne sile slabe, kad kosa posijedi i društvena se uloga smanjuje, kad život postaje manje produktivan i prijeti da se čini beskorisnim. On ne gleda na vanjštinu (usp. 1 Sam 16, 7) i ne oklijeva odabrati one koji se mnogima čine beznačajnima. On ne baca nijedan kamen; naprotiv, „stariji“ je kamen siguran temelj na koje se „novi“ može staviti kako bi zajedno tvorili duhovnu kuću (usp. 1 Pt 2, 5).

Cijelo je Sveto pismo priča o Gospodinovoj vjernoj ljubavi, iz koje proizlazi utješna sigurnost: Bog nam nastavlja iskazivati svoje milosrđe, uvijek, u svakoj životnoj dobi i u svakoj situaciji u kojoj se nalazimo, pa i u našim izdajama. Psalmi su puni divljenja ljudskog srca pred Bogom koji brine za nas unatoč našoj malenosti (usp. Ps 144, 3-4); uvjeravaju nas da je Bog svakog od nas saznao već u majčinoj utrobi (usp. Ps 139, 13) i da neće napustiti naš život ni u podzemlju (usp. Ps 16, 10). Možemo, dakle, biti sigurni da će nam biti blizu i u starosti, tim više što je u Bibliji starenje znak blagoslova.

No, u psalmima nalazimo također ovaj gorljivi zaziv Gospodinu: „Ne zaboravi me u starosti“ (Ps 71, 9). Snažne su to pa čak i vrlo oštre riječi. Podsjećaju na najveću Isusovu patnju, koji je na križu zavapio: „Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?“ (Mt 27,46).

U Bibliji, dakle, nalazimo sigurnost Božje blizine u svakoj životnoj dobi i, istodobno, strah od napuštenosti, osobito u starosti i u trenucima patnje. Nije posrijedi proturječje. Pogledamo li oko sebe, lako možemo vidjeti da takve izjave odražavaju više nego očitu stvarnost. Samoća je prečesto gorak suputnik u životima nas starijih osoba i baka i djedova. Mnogo sam puta, dok sam bio biskup Buenos Airesa, posjećivao staračke domove i primijetio kako se te ljude rijetko posjećuje: neki mjesecima nisu vidjeli svoje najmilije.

Mnogo je razloga za tu usamljenost: u mnogim zemljama, posebno onim najsiromašnijima, stariji su sami jer su njihova djeca bila prisiljena emigrirati. Mislim i na mnoga krizna područja: koliko je starijih ljudi prepušteno samima sebi jer muškarci – mlađi i stariji – moraju uzeti pušku u ruke, a žene, posebno majke s malom djecom, napuštaju zemlju kako bi pružile sigurnost djeci. U ratom razorenim gradovima i selima tavore u samoći mnoge starije osobe, jedini znak života u krajevima u kojima kao da vladaju napuštenost i smrt. U drugim dijelovima svijeta, nadalje, u nekim se lokalnim kulturama duboko ukorijenilo pogrešno shvaćanje koje rađa neprijateljstvo prema

starijim ljudima. Sumnjiči ih se da se služe vradžbinama kako bi iscrpili životnu snagu mladima, pa se u slučaju prerane smrti, bolesti ili zle kobi mlade osobe, krivnja svaljuje na neku stariju osobu. Protiv tog se mentaliteta valja boriti i iskorijeniti ga. To je jedna od neutemeljenih predrasuda kojih nas je kršćanska vjera oslobodila i koja raspiruje trajni generacijski sukob između mladih i starih.

Ako malo bolje razmislimo, ta optužba na račun starijih da „kradu budućnost mladima“ danas se može čuti posvuda. Susreće se, u drugačijim oblicima, i u najsuvremenijim i najnaprednijim društvima. Već sada je, primjerice, rašireno mišljenje da starije osobe opterećuju mlade troškovima skrbi koja im je potrebna, čime se uskraćuje sredstva za razvoj zemlje te, dakle, i mladima. To je iskrivljena percepcija stvarnosti. Kao da bi opstanak starijih osoba ugrožavao opstanak mladih. Kao da bi za promicanje mladih trebalo zanemariti ili čak ukloniti starije. Suprotstavljenost među generacijama je čista obmana i otrovni plod kulture sukoba. Okretati mlade protiv starih neprihvatljiva je manipulacija: „u igri je jedinstvo životnih dobi: odnosno, to je prava uporišna točka za razumijevanje i vrednovanje ljudskog života u cjelini“ (Kateheza, 23. veljače 2022.).

Gore citirani psalam – gdje se moli da ne budemo napušteni u starosti – govori o zavjeri uperenoj protiv života starijih osoba. Te se riječi čine pretjeranima, ali su razumljive kad se uzme u obzir da usamljenost i

napuštenost starijih ljudi nije ni slučajna ni neizbježna, nego rezultat odluka – političkih, ekonomskih, društvenih i osobnih – koje ne priznaju beskrajno dostojanstvo svakog čovjeka „bez obzira u kakvom se stanju ili situaciji osoba nalazi“ (Deklaracija *Dignitas infinita*, 1).

To se događa kad se izgubi vrijednost svakog pojedinca i kad se na ljude gleda samo kao na trošak koji je u nekim slučajevima previsok za platiti. Još gore je to što i sami stariji često podlegnu tom mentalitetu i sebe doživljavaju kao teret te i sami žele biti gurnuti u stranu.

S druge strane, danas ima mnogo žena i muškaraca koji traže svoje osobno ostvarenje u životu što je moguće autonomnijim i neovisnijim o drugima. Zajedničke pripadnosti su u krizi, a individualnost jača. Prijelaz s „mi“ na „ja“ kao da je nekako jedan od najjasnijih znakova našeg vremena. Obitelj, koja je prvo i najradikalnije pobijanje ideje da se sami možemo spasiti, jedna je od žrtava te individualističke kulture. Ali kako starimo i snage nas napuštaju, opsjena individualizma, iluzija da nikoga ne trebamo i da možemo živjeti bez veza pokazuju se onim što zapravo jesu; trebaš tuđu pomoć u svemu, ali sada si sam, bez pomoći, bez ikoga na koga se možeš osloniti. To je tužno otkriće do kojeg mnogi dođu kad već bude prekasno.

Usamljenost i odbačenost danas su uobičajene pojave u našem svijetu. Njihovi su uzroci mnogostruki: u nekim su slučajevima posljedica planiranog isključivanja, svoje-

vrzne žalosne „društvene zavjere“. U drugim je pak slučajevima, nažalost, riječ je o vlastitoj odluci. U drugim im se, opet, slučajevima starije osobe podlažu, pretvarajući se da je riječ o samostalnoj odluci. Sve više „izgubili smo užitak i okus stvarnosti“ (enc. *Fratelli tutti*, 33) i teško nam je bilo što drugo uopće i zamisliti.

Kod mnogih starijih ljudi možemo primijetiti onaj osjećaj rezignacije o kojem se govori u Knjizi o Ruti u dijelu u kojem se pripovijeda o starici Noemi, koja nakon smrti muža i djece hrabri svoje dvije snahe, Orpu i Rutu, da se vrate u svoj zavičaj i svome domu (usp. *Rut* 1, 8). Noemi se, baš kao i mnogi stariji ljudi danas, boji ostati sama, ali ne može zamisliti ništa drugo. Kao udovica, svjesna je da nema veliku vrijednost u očima društva i uvjeren je da je teret dvjema mladim ženama pred kojima je, za razliku od nje, cijeli život. Zato smatra da je bolje za nju povući se u stranu te ona sama poziva svoje mlade snahe da je ostave i grade sebi budućnost negdje drugdje (usp. *Rut* 1, 11-13). Njezine su riječi sažetak društvenih i vjerskih konvencija koje se čine nepromjenjivima i koje određuju njezinu sudbinu.

Ta nam biblijska priča ovdje predstavlja dvije različite mogućnosti u pogledu Noeminog poziva te, dakle, u susretu sa starošću. Jedna od dviju snaha, Orpa, koja također voli Noemi, nježno je poljubi, ali prihvaća ono što se i njoj čini kao jedino moguće rješenje i odlazi svojim putem. Ruta se pak ne odvaja od Naomi i upućuje joj

iznenađujuće riječi: „Nemoj me tjerati da te ostavim i da odem od tebe“ (*Rut* 1, 16). Ne boji se prkositi običajima i opće raširenom mišljenju, osjeća da je ta starica treba i hrabro ostaje uz nju na onom što će za obje biti početak novog putovanja. Ruta uči sve nas – naviknute na ideju da je samoća neizbježna sudbina – da se na molbu: „nemoj me ostaviti!“, može odgovoriti s: „Neću te ostaviti!“ Ne oklijeva stubokom promijeniti nešto naizgled nepromjenjivo: živjeti sami ne mora biti jedina alternativa! Nije slučajno da je Ruta – ona koja ostaje bliska starici Noemi – predak Mesije (usp. *Mt* 1, 5), Isusa, Emanuela, „Boga s nama“, Božje blizine i prisutnosti svim ljudima neovisno o njihovu stanju i dobi.

Rutina sloboda i hrabrost pozivaju nas da idemo novim putem: slijedimo njezine stope, krenimo na put s tom mladom strankinjom i staricom Noemi, ne bojmo se promijeniti svoje navike i zamislimo različitu budućnost za naše starije osobe. Zahvaljujemo svima onima koji su, također uz brojne žrtve i odricanja, slijedili Rutin primjer i brinuli o starijoj osobi ili jednostavno svakodnevno iskazivali svoju blizinu rođacima ili znancima koji više nemaju nikoga. Ruta je odlučila ostati s Naomi i dobila je blagoslove: sretan brak, potomstvo, zemlju. To vrijedi uvijek i za sve: ako ostanemo uz starije osobe i priznajemo njihovu neizostavnu ulogu u obitelji, društvu i Crkvi, i mi ćemo dobiti mnoge darove, mnoge milosti i mnoge blagoslove!

Na ovaj Četvrti svjetski dan posvećen njima, ne propustimo pokazati nježnost djedovima, bakama i starijim osobama u našim obiteljima, posjećujemo one koji su klonuli duhom i više se ne nadaju da je drugačija budućnost moguća. Sebičnom stavu koji vodi u odbacivanje i usamljenost suprotstavimo otvoreno srce i radosno lice onoga koji ima hrabrosti reći: „Neću te ostaviti!“ i izabrati drugačiji put.

Neka moj blagoslov, praćen molitvama, stigne do svih vas, dragi djedovi, bake i starije osobe, i do onih koji su vam blizu. Ne zaboravite, molim vas, moliti za mene.

Rim, Sveti Ivan Lateranski, 25. travnja 2024.

FRANJO

Svjetski dan
djedova, baka
i starijih osoba
2024.

Dikasterij
za laike
obitelj
i život

Priređeno pri Uredu HBK-a za život i obitelj temeljem prijevoda dostupnog na mrežnim stranicama Informativne katoličke agencije, srpanj 2024.